

УДК: 336.717.18(477)

В. Я. Швець,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту виробничої сфери Національного гірничого університету

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

CRITICAL ANALYSIS OF CASH FLOW MANAGEMENT IN UKRAINE'S ECONOMY

Анотація. У статті підлягають розгляду питання щодо критичної оцінки управління грошовими потоками в економіці України. Наводиться аналіз відхилень планових показників від фактичних вхідних та вихідних грошових потоків. Наводяться рекомендації щодо вдосконалення політики управління грошовими потоками в економіці України.

Annotation. The questions in relation to the critical estimation of cash flow management in the economy of Ukraine are examined in the article. The analysis of rejections of the planned indexes from actual input and initial cash flow is pointed. Recommendations in relation to perfection of policy of cash flow in the economy of Ukraine are pointed.

Ключові слова: грошові потоки, критичний аналіз, управління, вхідні та вихідні грошові потоки.

Вступ. В умовах глобалізації проблема щодо управління грошовими потоками на рівні держави залишається відкритою. Управління державними грошовими потоками в Україні потребує активізації бюджетного менеджменту, вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення бюджетного процесу. Налагоджений механізм формування вхідних і вихідних грошових потоків в державі відображає у вартісному еквіваленті масштаби державної діяльності. Контроль за вхідними і вихідними грошовими потоками неможливий без ефективних управлінських заходів і технологій, орієнтованих на кінцевий результат.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану та недоліків в управлінні грошовими потоками в економіці України.

Результати. Загальновідомо, що метою будь якої держави є забезпечення економічного зростання країни. Саме тому важливим постає питання налагодження бюджетного механізму щодо збалансованості вхідних і вихідних грошових потоків.

Управління грошовими потоками на макrorівні в західних країнах набуло динамічнішого розвитку в контексті активізації бюджетного менеджменту, вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення бюджетного процесу. Як зазначають Федосов В.М. та Бабич Т.С.: «якісні перетворення у сфері бюджету й бюджетного менеджменту сталися завдяки політичній волі національних еліт західних держав та постійній інтенсивній роботі фінансової думки». Так, наприклад в США розроблено технології бюджетування, за допомогою яких стає можливим прийняття бюджетних рішень щодо управління вхідними і вихідними грошовими потоками на державному і місцевому рівні.

Для налагодження збалансованості вхідних і вихідних грошових потоків в державі необхідним є постійний аналіз планових і фактичних відхилень в державному бюджеті.

Отже критичний аналіз відхилення фактичних показників вхідних грошових потоків від планових (табл. 1, рис.1) показав, що у 2011 році спостерігалось збільшення обсягу переплат податків і зборів на 3 млрд. 850,8 млн. грн., або 25,9 відс., сприяло перевиконанню державного бюджету за доходами на 1 млрд. 185 млн. гривень.

Таблиця 1

Критичний аналіз відхилень вхідних грошових потоків в Україні, тис. грн.

Рік	Вихідні грошові потоки – видатки державного бюджету	План	Факт	Відхилення
2010	Податкові надходження	190 623,50	166 872,19	-23 751,31
	Неподаткові надходження	55 278,79	65 067,73	9 788,94
	Доходи від операцій з капіталом	785,92	586,96	-198,96
	Цільові фонди	537,15	305,64	-231,50
	Офіційні трансферти	7 770,35	6 930,40	-839,96
2011	Податкові надходження	256 967,04	261 604,99	4 637,96
	Неподаткові надходження	42 699,09	49 087,80	6 388,71
	Доходи від операцій з капіталом	636,15	517,69	-118,47
	Цільові фонди	167,80	481,35	313,55
	Офіційні трансферти	3 405,41	3 199,99	-205,42

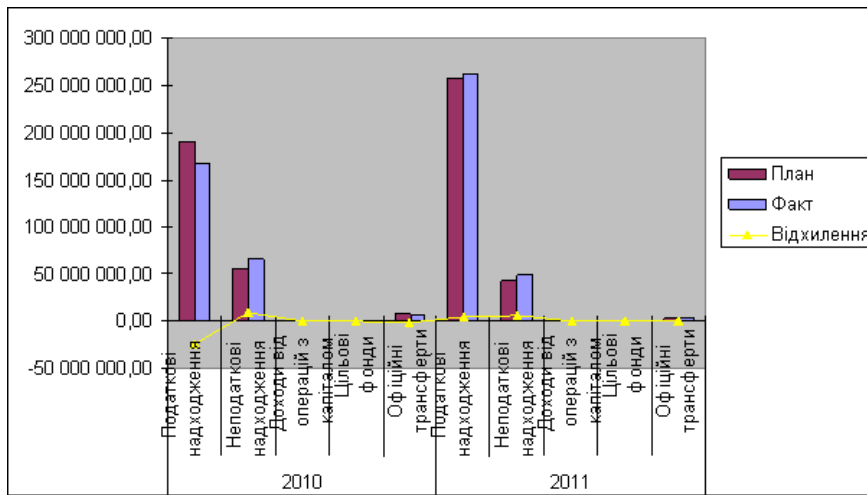

Рис. 1. Критичний аналіз відхилень вхідних грошових потоків в Україні

За даними висновків щодо виконання Державного бюджету за 2011 рік сума переplat на 1 січня 2012 року становила 18 млрд. 728,6 млн. гривень. Надміру сплачені до державного бюджету платежі становили 71 % загального обсягу переplat і зросли на 3 млрд. 57,2 млн. грн., або 29,8 %, – до 13 млрд. 300,9 млн. гривень. Платежі, що сплачені та будуть нараховані в наступному звітному періоді, становили 5 млрд. 427,7 млн. грн., або 29,0 % загальної суми, і збільшилися на 793,6 млн. грн., або 17,1 %.

Переплата з податку на прибуток підприємств за рік зросла на 2 млрд. 375,2 млн. грн., або 21,0 %, – до 13 млрд. 668,8 млн. грн., що становило майже 73,0 % загальної суми. Водночас частка податку на прибуток підприємств у доходах загального фонду становила 20,6 %. Переплата з рентної плати зросла протягом року на 1 млрд. 229 млн. грн., або у 85 разів, – до 1 млрд. 243,6 млн. гривень.

Основні статті за якими спостерігалось перевиконання планових показників були: збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками, – на 677,2 млн. грн., або 26,0 %; податку на доходи фізичних осіб – на 606,8 млн. грн., або 9,0 %. Ввізне мита – на 311,1 млн. грн., або 3,6 %; рентної плати за нафту, що видобувається в Україні, – на 269,0 млн. грн., або 3,1 %; збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності – на 212,7 млн. грн., або 10,3 відсотка.

Але є статті за якими надходження грошових коштів зменшилися. зокрема, надходження акцизного податку з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) на 2 млрд. 606,4 млн. грн., або 10,7 %, менші від запланованих.

Платникам податку на додану вартість грошовими коштами відшкодовано на 3 млрд. 372,1 млн. грн., або 8,6 % більше, ніж визначено законом про державний бюджет, що зменшило доходи загального фонду на відповідну суму.

Критичний аналіз вихідних грошових потоків представлений на рис. 2, табл.2.

Таблиця 2.
Критичний аналіз відхилень вихідних грошових потоків в Україні, тис. грн.

Рік	Вихідні грошові потоки – видатки державного бюджету	План	Факт	Відхилення
2010	Загальнодержавні функції	35 784,00	34 694,30	-1 089,70
	Оборона	13 592,00	11 347,10	-2 244,90
	Громадський порядок, безпека та судова влада	29 298,00	28 570,70	-727,30
	Економічна діяльність	41 648,00	36 030,00	-5 618,00
	Охорона навколишнього природного середовища	6 072,00	2 292,70	-3 779,30
	Житлово-комунальне господарство	1 022,00	844,40	-177,60
	Охорона здоров'я	9 048,00	8 759,00	-289,00
	Духовний та фізичний розвиток	5 398,00	5 165,50	-232,50
	Освіта	30 580,00	28 807,50	-1 772,50
	Соціальний захист та соціальне забезпечення	71 018,00	69 311,30	-1 706,70
Міжбюджетні трансферти	81 325,00	0,00	-81 325,00	
2011	Загальнодержавні функції	41 198,00	39 996,57	-1 201,43
	Оборона	14 467,00	13 241,08	-1 225,92
	Громадський порядок, безпека та судова влада	33 307,00	32 415,28	-891,72
	Економічна діяльність	54 161,00	44 771,58	-9 389,42
	Охорона навколишнього природного середовища	4 631,00	3 008,43	-1 622,57
	Житлово-комунальне господарство	1 200,00	324,25	-875,75
	Охорона здоров'я	10 923,00	10 223,86	-699,14
	Духовний та фізичний розвиток	4 143,00	3 830,42	-312,58
	Освіта	29 277,00	27 232,75	-2 044,25
	Соціальний захист та соціальне забезпечення	64 367,00	63 540,22	-826,78
Міжбюджетні трансферти	96 516,00	94 875,02	-1 640,98	

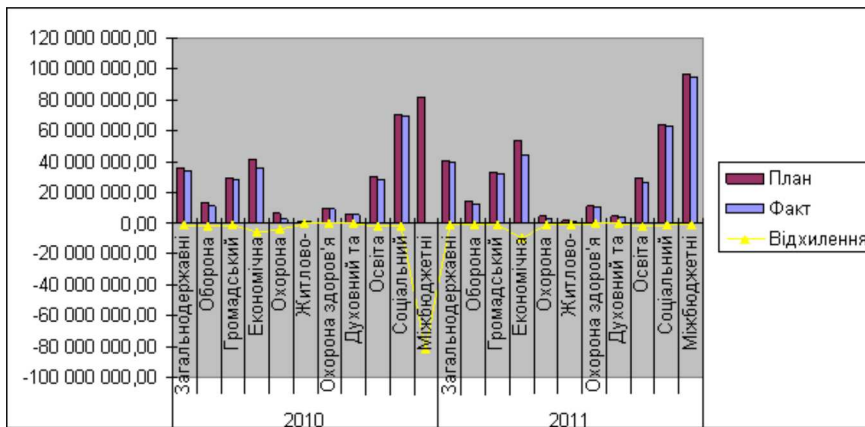

Рис. 2. Критичний аналіз відхилень вихідних грошових потоків в Україні

Порівняно з 2010 роком, видатки збільшилися на 29 млрд. 870,7 млн. грн., або 9,8 %. Найбільше зростання спостерігалось за наступними статтями: видатки на надання трансфертів місцевим бюджетам – на 17 млрд. 108,8 млн. грн., або 22,0 %; економічну діяльність – на 8 млрд. 741,5 млн. грн., або 24,3 %; загальнодержавні функції – на 5 млрд. 302,3 млн. грн., або 15,3 %, що пов'язано зі зростанням обсягу видатків з обслуговування боргу; на громадський порядок, безпеку і судову владу – на 3 млрд. 844,6 млн. грн., або 13,4 %. Водночас менше, ніж у 2010 році, спрямовано видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення – на 5 млрд. 771,1 млн. грн., або 8,3 %, за рахунок зменшення видатків державного бюджету на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду, і на духовний та фізичний розвиток – на 1 млрд. 335,1 млн. грн., або 25,9 %, насамперед за рахунок відображення видатків з підготовки і проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу за кодами функціональної класифікації видатків „Економічна діяльність”.

Невзираючи на перевиконання планових показників вхідних і вихідних грошових потоків державного бюджету залишається критична ситуація з дефіцитом державного бюджету та держаним боргом.

Основним і необхідним механізмом в управлінні грошовими потоками в економіці будь якої держави є бюджетне планування і прогнозування. Враховуючи зарубіжний досвід необхідним є вдосконалення підходів до визначення стратегічних цілей, під які в подальшому розробляються і технології бюджетування. Критичним моментом також є політика кадрового забезпечення, направлена на навчання фахівців в галузі бюджетного менеджменту. Як показує практика діяльності органів державного управління необхідним для них є налагодження процесу роботи цих органів та використовувати різноманітні методики щодо прогнозування вхідних і вихідних грошових потоків, які є адаптованими до фінансових реалій країни.

Висновки. Підбиваючи підсумки вищесказаного, слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку нашої країни необхідно змінювати та вдосконалювати політику управління грошовими потоками на макрорівні. Зокрема, розробляти чіткі стратегічні цілі і поступово впроваджувати їх в економіці. При цьому заздалегідь використовувати методики планування та прогнозування грошових потоків держави для більш чіткого уявлення ситуації з цієї проблеми. Створити систему показників оцінки грошових потоків держави, які б дозволили прогнозувати дефолт та пошуки рішень його подолання. Вдосконалити методику розподілу видатків державного бюджету для вивільнення коштів на соціальний захист населення та налагодження міжбюджетних відносин.

Список використаних джерел.

1. Висновки щодо виконання Державного бюджету за 2010 рік. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/16739020;jsessionid=6FF1A51FA5AC8AF07CBA40B5A5577AC6>.
2. Висновки щодо виконання Державного бюджету за 2011 рік. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/16739020;jsessionid=6FF1A51FA5AC8AF07CBA40B5A5577AC6>.
3. Федосов В.М., Бабич Т.С. Сутність і проблеми бюджетування: українські реалії. / В.М. Федосов, Т.С. Бабич // Фінанси України. – 2008. - № 1. – С. 3-23.

Стаття надійшла до редакції 10.05.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"